

Luottamushenkilön toimintaa koskeva asia

Khall 03.03.2023 § 62
103/01.01.03.07/2023

Valmistelija Kunnanjohtaja Miira Raiskila, miira.raiskila@vaala.fi, 0400855920
Kunnanhallituksen puheenjohtaja Esa Karjalainen,
esa.karjalainen@vaala.fi, 0400 548 612

Peruste **Valtuutetun toimintaan sovellettavat säännökset**

Luottamushenkilön toimintaan puuttuminen

Kuntalain (410/2015) 69 §:ssä säädetään luottamushenkilön toiminnasta. Säännöksen mukaan luottamushenkilöiden tehtävänä on "edistää kunnan ja sen asukkaiden etua sekä toimia luottamustehtävässään arvokkaasti tehtävän edellyttämällä tavalla". Säännöstä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 268/2014 vp, s. 189) todetaan säännöksen soveltamisen osalta, että "luottamushenkilön tulee edistää kunnan ja sen asukkaiden etua sekä toimia luottamustehtävässään arvokkaasti tehtävän edellyttämällä tavalla. Luottamushenkilön edellytetään kohtelevan asukkaita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti. Hänen käytöksensä ei saa olla yleisesti hyväksyttyjen käytösnormien vastaista."

Kuntalain 85 §:ssä säädetään lisäksi virheellisestä menettelystä luottamustoimessa. Kuntalain 85 §:n 2 mom. mukaan "jos luottamushenkilön voidaan todennäköisin perustein epäillä syyllistyneen toimessaan virkarikokseen tai muuten menetelleen siinä velvollisuuksiensa vastaisesti, kunnanhallituksen on vaadittava asianomaiselta selitys sekä tarvittaessa ilmoitettava asiasta valtuustolle." Säännös velvoittaa kunnanhallitusta vaatimaan kunnanvaltuutetulta selitystä aina silloin, kun valtuutetun katsotaan menetelleen velvollisuuksiensa vastaisesti.

Kunnanhallitus on toimintavelvollinen puuttumaan ja selvittämään luottamushenkilön epäasiallista käytöstä ja ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin epäasiallisen käytöksen loppumiseksi. Kunnanhallitus käyttää ylintä työnantajalle kuuluvaa päätösvaltaa kunnassa ja ainoastaan kunnanhallituksella on toimivaltaa puuttua luottamushenkilön epäasialliseen käytökseen. Viranhaltijoina toimivilla esihenkilöillä ei ole oikeudellisia keinoja eikä toimivaltaa puuttua luottamushenkilön epäasialliseen käyttäytymiseen, vaan asia saatetaan kunnanjohtajan kautta kunnanhallituksen tietoon.

Salassa pidettävän tiedon käsittely

Epäasiallisen käyttäytymisen selvittämisessä on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että asianosaisten yksityisyyden suoja ja luottamuksellisuus säilyvät. Tällaista on esimerkiksi asiakirjajulkisuus: salassa pidettäväksi määritellyä yksityisyyden suojan piirissä olevaa aineistoa tai tietoa ei saa millään tavalla luovuttaa ulkopuolisille. Julkisuuslaissa määritellyt viranomaiset tai sen lukuun toimivat henkilöt eivät saa paljastaa salassa pidettäviä tietoja sivullisille, toisin sanoen kenellekään, jolla ei ole laissa säädettyä tiedonsaantioikeutta. Viranomaistoiminnan yhteydessä saatuja salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta säädetyn lain § 10 mukaan salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tai sen sisällöstä saa antaa tiedon vain, jos niin erikseen laissa säädetään.

Edelleen viranomaisen toiminnan julkisuudesta säädetyn lain julkisuudesta § 22 mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se siinä tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomainen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus. Salassa pidettävää viranomaisen asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi.

Salassapitorikoksena rangaistavia tekoja ovat salassa pidettävän seikan paljastaminen, josta tekijä on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, sekä tällaisen salaisuuden käyttö omaksi tai toisen hyödyksi.

Luottamushenkilön toimivalta henkilöstöasioissa

Yksittäisellä valtuutetulla ei ole omaa roolia kunnan henkilöstöhallinnossa, vaan hän toimii aina toimielimen jäsenenä sen päätösten mukaisesti. Ylintä päätösvaltaa henkilöstöasioissa käyttää kunnanhallitus. Jokaisen yksittäisen kunnanvaltuutetun on vältettävä sellaista muihin kohdistuvaa häirintää ja muuta epäasiallista kohtelua, joka voi aiheuttaa heidän turvallisuudelleen tai terveydelleen haittaa tai vaaraa. Luottamushenkilö ei voi työnantajarooliinsa vedoten pyrkiä vaikuttamaan viranhaltijaan tai tämän toimivallassa oleviin päätöksiin. Sananvapauttaan hyödyntäen kuka tahansa voi olla yhteydessä viranhaltijaan ja esittää näkemyksiään, mutta poliittista mandaattia ja työnantajaroolia ei voi käyttää sellaisessa asiassa, joka ei liity poliittisen tehtävän hoitamiseen. Jos luottamushenkilö yrittää esimerkiksi käskeä viranhaltijaa, ei viranhaltija voi ottaa käskyä huomioon, vaan hyvään hallintotapaan kuuluu noudattaa toimivaltajakoa ja rooleja.

Työturvallisuuslain (738/2002) 28 § koskee kunnan velvollisuuksia työnantajana. Säännöksen mukaan, jos työssä esiintyy työntekijään kohdistuvaa hänen terveydelleen haittaa tai vaaraa aiheuttavaa häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua, työnantajan on asiasta tiedon saatuaan käytettävissään olevin keinoin ryhdyttävä toimiin epäkohdan poistamiseksi. Työturvallisuus-, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolait velvoittavat kuntaa työnantajana puuttumaan luottamushenkilön epäasialliseen kohteluun työntekijää kohtaan. Toimivaltaisella työnantajan edustajalla on velvollisuus puuttua epäasialliseen kohteluun tilanteessa, jossa epäasialliseen kohteluun työntekijää kohtaan syyllistyy luottamushenkilönä toimiva kunnanvaltuutettu.

Luottamushenkilön menettely

Valtuutettu, valtuuston varapuheenjohtaja Marko Hiltusen toimintaa on käsitelty kunnanhallituksen kokouksissa 1.2.2022 § 31 ja 22.3.2022 § 78. Tuolloin kunnanhallitus on Marko Hiltuselta pyydetyt selvityksen jälkeen todennut seuraavaa:

"Kunnanhallitus pitää valtuutettu Marko Hiltusen julkaisemaa kunnan viranhaltijoihin kohdistuvaa kielenkäyttöä ja käytöstä luottamushenkilön velvoitteiden ja työnantajaroolin vastaisina, ja esittää sen johdosta vakavat moitteet. Toiminta on ollut omiaan aiheuttamaan haittaa ja uhkaa kirjoitusten kohteena

olevien viranhaltijoiden työrauhalle ja -hyvinvoinnille. Kunnanhallitus edellyttää, että käytös korjaantuu eikä vastaava toistu enää jatkossa.

Jatkossa luottamushenkilön toimiessa vastaavalla tavalla on tarpeen arvioida tämän tehtävässään nauttimaa luottamusta kuntalain 34 § ja 35 § mukaisesti.”

Marko Hiltusen toiminnassa tämän jälkeen on noussut esiin kaksi erillistä, selvitystä vaativaa asiaa:

- 1.) Marko Hiltunen on valtuuston varapuheenjohtajan asemaansa vedoten kehottanut sivistysjohtajaa tekemään tämän toimivaltaan kuuluvan henkilöstöpäätöksen asiakokonaisuudessa, joka liittyy Hiltusen omaa läheistä koskevaan oppilasasian käsittelyyn. Kehottaminen on tapahtunut puhelimitse 21.2.2023.
- 2.) Marko Hiltunen on referoinut ja vääristellyt Vaalan kunnasta virkaa hakeneen henkilön salassa pidettävää soveltuvuusarviota ulkopuoliselle taholle. Hiltusella ei ole ollut pääsyä yksityisyydensuojan takia salassa pidettävään asiakirjaan, vaan hän on saanut tietoa arviosta jostain muualta. Asia on tapahtunut kirjallisesti viestitse 1.3.2023. Kirjoitus on tyyliltään epäasiallinen ja totuutta vääristelevä, ja se on omiaan aiheuttamaan haittaa soveltuvuusarvioinnin kohteena olleelle henkilölle.

Johtopäätös

Edellä kuvailtu valtuutettu, valtuuston varapuheenjohtaja Marko Hiltusen epäasiallinen toiminta on puheenjohtajan kokonaisarvioinnin mukaan sellaista, että kunnalla on velvollisuus puuttua asiaan käytettävissä olevin keinoin epäkohtien poistamiseksi.

Sekä kuntalain 85 § että työturvallisuuslain 28 § edellyttävät, että kunnanhallitus vaatii valtuutetulta selvitystä asiasta sekä tarvittaessa esitetyn selvityksen perusteella ilmoittaa asiasta myös kunnanvaltuustolle. Asiassa on syytä harkita myös tutkintapyyntöjen tekemistä poliisille, mikäli salassa pidettävien seikkojen paljastaminen ja vääristely täyttävät esimerkiksi rikoslaissa määritettyjen salassapitorikoksen tai kunnianloukkausrikoksen tunnusmerkkejä.

Marko Hiltusen käyttäytymiseen on kunnanhallituksen toimesta puututtu viimeksi noin vuosi sitten, ja silloin esitettyjen vakavien moitteiden ohella on esitetty vaatimus, ettei epäasiallinen käytös enää toistu. Kuntalain § 34 ja § 35 mukaisesti on siten nyt pyydettävän selvityksen jälkeen arvioitava Marko Hiltusen valtuuston varapuheenjohtajan tehtävässä nauttimaa valtuuston luottamusta.

Esittelijä

Kunnanhallituksen puheenjohtaja

Päätösesitys

Kunnanhallitus päättää toimittaa luottamushenkilö Marko Hiltuselle esityslistan liitteenä olevan selvityspyynnön, jolla annetaan tilaisuus tulla kuulluksi selvityspyynnössä esitetyistä seikoista. Selvityspyynnön vastauksen perusteella kunnanhallitus voi viedä asian kunnanvaltuustolle, joka toimivaltaisena elimenä päättää tarvittavista hallinnollisista toimenpiteistä.

Pauliina Rovio poistui kokouksesta ennen asian käsittelyä ja päätöksentekoa klo 13.52.

Marko Hiltunen kertoi oman näkemyksensä asioiden kulusta ja poistui kokouksesta ennen pykälän käsittelyä ja päätöksentekoa klo 14.06.

Päätös

Hyväksyttiin

Jenna Leinonen poistui kokouksesta pykälän käsittelyn aikana klo 14.42.